

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู
ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นในจังหวัดราชบุรี มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ระหว่างปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้ชุดปฏิบัติการโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมืองราชบุรี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู ระยะนำร่องจำนวน 15 โรงเรียน เป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 15 คน ครูผู้สอนจำนวน 285 คน และนักเรียนจำนวน 90 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การประเมินบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนตามกระบวนการของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู ประเมินเป็น 3 ตอน คือ

1.1 การประเมินการประชุมเพื่อรับนโยบายโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู

1.1.1 การสังเกตการประชุมเพื่อรับนโยบายโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู ให้แบบสังเกตการประชุม ประเมินพฤติกรรมจากการสังเกตวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินกำหนดเกณฑ์ที่น่าพอใจ เมื่อรายการประเมินในแบบสังเกตได้ระดับ 4 ขึ้นไป อย่างคำร้อยละ 80

1.1.2 การประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าประชุม

เพื่อรับนโยบายโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่ามัชฌิม เลขคณิต และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณค่าร้อยละของรายการประเมินที่ได้ระดับ 4 ขึ้นไป กำหนดเกณฑ์ที่น่าพอใจ เมื่อค่ามัชฌิม เลขคณิตของคะแนนความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4 ขึ้นไป อย่างค่าร้อยละ 80

1.2 การประเมินจากแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียนในการวางแผนปฏิบัติการ

กิจกรรมการพัฒนาวิทย์และจริยธรรม วิเคราะห์ข้อมูลจากการออกแบบสอบถามปลายเปิด คำนวณค่าความถี่ของคำตอบแต่ละข้อคำถาม ใช้เป็นข้อมูลประกอบการอภิปรายผล

1.3 การสังเกตการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนในการประชุมชี้แจงและ

การใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมข้าราชการครู ประเมินพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกต โดยคำนวณค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้ระดับ 4 ขึ้นไป กำหนดเกณฑ์ที่น่าพอใจ เมื่อรายการประเมินอยู่ในระดับ 4 ขึ้นไปอย่างค่าร้อยละ 80

2. การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของครูโดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิทย์และ

จริยธรรมข้าราชการครู ประเมินพฤติกรรมจากแบบสังเกต เป็นภาพรวมแต่ละโรงเรียน คำนวณค่าร้อยละของพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยในระดับ 4 ขึ้นไป กำหนดเกณฑ์ที่น่าพอใจ เมื่อรายการประเมินได้ระดับ 4 ขึ้นไปอย่างค่าร้อยละ 80

3. การประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการของโครงการ

พัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่ามัชฌิม เลขคณิตและส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นและความพึงพอใจ คำนวณค่าร้อยละของรายการประเมินที่ได้ระดับ 4 ขึ้นไป กำหนดเกณฑ์ที่น่าพอใจ เมื่อมีรายการประเมินที่ได้ระดับ 4 ขึ้นไปอย่างค่าร้อยละ 80

4. การประเมินเครื่องมือการประเมินผลของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับ

ข้าราชการครู เป็นการประเมินเครื่องมือการประเมินผลของโครงการรวม 3 ชุด ได้แก่ แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับความชื่นชมและความมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมการมีวินัย แบบสรุปบันทึกพฤติกรรมการมีวินัย และแบบสอบถามความคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการนำร่องโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู วิเคราะห์ความสอดคล้องของ เครื่องมือประเมินกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

5. การประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวใหม่ ๆ ของครูระหว่างปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมข้าราชการครู ประเมินเป็น 3 ลักษณะ คือ

5.1 การประเมินจากแบบบันทึกพฤติกรรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละของกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวใหม่และแนวเดิม กำหนดเกณฑ์ที่น่าพอใจเมื่อมีกิจกรรมการเรียนการสอนแนวใหม่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 โดยใช้เกณฑ์ 3 ใน 4

5.2 การประเมินจากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน โดยการสังเกตการสอนในชั้นเรียนของครูคนละ 5 ครั้ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละของกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวใหม่และแนวเดิม กำหนดเกณฑ์ที่น่าพอใจเมื่อมีกิจกรรมการเรียนการสอนแนวใหม่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 โดยใช้เกณฑ์ 3 ใน 4

5.3 การประเมินจากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู โดยการสัมภาษณ์นักเรียนจำนวน 90 คน จากห้องเรียนของครูที่เป็นตัวอย่างประชากรที่ใช้สังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลสนับสนุนผลการประเมินตามข้อ 5.1 และ 5.2

เกณฑ์การประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางใหม่ ๆ ของครู กำหนดเกณฑ์ที่น่าพอใจเมื่อเป็นไปตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

ก. กิจกรรมการเรียนการสอนแนวใหม่จากการบันทึกของครูและจากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นไปตามเกณฑ์ ทั้ง 2 รายการ

ข. กิจกรรมการเรียนการสอนแนวใหม่จากการบันทึกของครูหรือการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน รายการใดรายการหนึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ และมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียน เป็นข้อมูลสนับสนุน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ความกระบวนกรของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู ปรากฏผลการประเมินดังนี้

1.1 ผลการประเมินการประชุมเพื่อรับนโยบายโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู

1.1.1 ผลการสังเกตการประชุมเพื่อรับนโยบายโครงการพัฒนาวิทย์และ
จริยธรรมสำหรับข้าราชการครู จากรายการประเมินพฤติกรรมผู้ดำเนินการประชุมและผู้บริหาร
โรงเรียนจำนวน 13 ข้อ ได้รับการประเมินในระดับดีขึ้นไปจำนวน 12 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 92.31
เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดในระดับที่น่าพอใจ

1.1.2 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เข้าประชุมเพื่อรับนโยบายโครงการ
พัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู โดยส่วนรวมผู้เข้าประชุมมีความคิดเห็นในระดับมาก
ขึ้นไป จำนวน 16 ข้อ จากรายการประเมิน 20 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 80.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่
กำหนดในระดับที่น่าพอใจ

1.2 ผลการประเมินจากแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียนในการวางแผนปฏิบัติกิจกรรม
การพัฒนาวิทย์และจริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ศึกษาเอกสารการพัฒนาวิทย์และจริยธรรม
แล้ว ในจำนวนนี้ผู้บริหารบางคนได้เตรียมเอกสารต่าง ๆ เพื่อดำเนินการ มีความเข้าใจเกี่ยวกับ
เอกสารในระดับปานกลาง ยังต้องการคำแนะนำเพิ่มเติมและมีปัญหาในเรื่องเวลาในการดำเนินการ
เนื่องจากไม่ได้เตรียมแผนไว้ในระยะต้นปีการศึกษา ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดได้แก่ อาจดำเนินการ
ตามที่วางแผนไว้ไม่ได้

1.3 ผลการประเมินการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนในการประชุมชี้แจง
และการใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิทย์และจริยธรรม รายการประเมินที่ได้ระดับดีขึ้นมีจำนวน
20 ข้อ จากรายการประเมินทั้งสิ้น 22 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 90.91 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของครูโดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิทย์และ
จริยธรรม รายการประเมินที่ได้ระดับดีขึ้นมีจำนวน 10 ข้อ จากรายการประเมินทั้งสิ้น 11 ข้อ
คิดเป็นร้อยละ 90.91 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดในระดับที่น่าพอใจ

3. ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการของโครงการ
พัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู โดยส่วนรวมครูมีความคิดเห็นและความพึงพอใจใน
ระดับมากขึ้นไป จำนวน 15 ข้อ จากรายการประเมินทั้งสิ้น 42 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 35.70
ต่ำกว่าเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

4. ผลการประเมินเครื่องมือการประเมินผลของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรม
สำหรับข้าราชการครู จากการประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือทั้ง 3 ฉบับพบว่า เครื่องมือ
ประเมินมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

5. ผลการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางใหม่ ๆ ของครู ระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม โดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครู โดยส่วนรวมพบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวใหม่ แต่ยังคงต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ผลการประเมินจากการบันทึกพฤติกรรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ครูใช้กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวใหม่ร้อยละ 83.58 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลจากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน ครูใช้กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวใหม่ร้อยละ 61.97 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และผลจากการสัมภาษณ์นักเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวเดิม

อภิปรายผล

โครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู เป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เสริมสร้างควมมีวินัยในตนเองแก่ครู โดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมให้ผู้บริหารโรงเรียนนำไปใช้ เสริมกับกิจกรรมการส่งเสริมวินัยและจริยธรรมที่ดำเนินการอยู่ตามปกติในโรงเรียน กระบวนการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูตามโครงการนี้ ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้ เห็นความสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนว่า เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกระตุ้นให้ครู เกิดควมมีวินัยในตนเอง

โครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นโครงการระยะนำร่องในจังหวัดราชบุรี เป็นการทดลองกระบวนการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมโดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม โดยเน้นด้านการปฏิบัติการสอนที่มีคุณภาพ เรื่องการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงโครงการที่จะขยายทั่วประเทศต่อไป การประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูระยะนำร่องในจังหวัดราชบุรี ได้ประเมินการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนตามกระบวนการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม การปฏิบัติกิจกรรมของครูโดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม ความคิดเห็นของครูต่อกระบวนการของโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม เครื่องมือการประเมินผลของโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางใหม่ ๆ ของครูระหว่างปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม ผลการประเมินผลมีข้อที่น่าสังเกต ดังต่อไปนี้

1. ด้านบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

ผลการประเมินบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ตามกระบวนการของโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู การประเมินแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

1.1 การประชุมชี้แจงนโยบายโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู

การประเมินการประชุมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1.1 การสังเกตการประชุมเพื่อรับนโยบายโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการประชุม โดยส่วนร่วมผู้ดำเนินการประชุมและผู้เข้าร่วมประชุมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี เป็นส่วนใหญ่ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในส่วนของผู้ดำเนินการประชุม ประกอบด้วยรอง เลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู เป็นประธานการประชุม คณะวิทยากรประกอบด้วยคณาจารย์ทบวงมหาวิทยาลัยและหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้รับเชิญเข้าร่วมโครงการมาตั้งแต่แรกดำเนินการประชุม คณะวิทยากรประกอบด้วยคณาจารย์ทบวงมหาวิทยาลัยและหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้รับเชิญเข้าร่วมโครงการมาตั้งแต่แรกดำเนินการประชุม และได้ร่วม เป็นคณะกรรมการเฉพาะกิจ เกี่ยวกับการสร้างชุดปฏิบัติการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครู โดยมีข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 1 ท่าน เป็นผู้ประสานงาน พฤติกรรมการดำเนินการที่อยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ การเตรียมการ ผู้ดำเนินการมีการเตรียมการอย่างดี สังเกตได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในการประชุมจัดเตรียมไว้เพื่อแจกจ่ายให้แก่โรงเรียนในโครงการ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการประชุม การจัดและตกแต่งสถานที่ประชุม วิทยากรและเจ้าหน้าที่มาถึงที่ประชุมพร้อมกันก่อนการประชุม ข้อบกพร่องของการประชุม ได้แก่การรักษา เวลา การปฏิบัติ เกี่ยวกับ เวลาตามกำหนดการประชุมส่วนใหญ่เป็นไปตามกำหนดในภาคบ่าย เวลาคลาดเคลื่อนไปบ้าง แต่ก็สามารถปรับความตารางการประชุมได้

ในส่วนของผู้เข้าประชุมให้ความสนใจและกระตือรือร้นต่อการประชุม ตั้งใจรับฟังการชี้แจง ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นตามโอกาส ให้ความร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอนพฤติกรรมที่ผู้เข้าประชุมปฏิบัติในระดับดีมาก คือ ไม่ทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการประชุม ทั้งนี้คงเป็นเพราะคณะผู้จัดการประชุมได้มีการเตรียมการประชุมเป็นอย่างดี มีสื่อประกอบการประชุม เปิดโอกาสให้ผู้เข้าประชุมได้ร่วมกิจกรรม เกี่ยวกับเรื่องสื่อ สุรศักดิ์ เพิ่มผล (2531 : 160) ได้ตั้งข้อสังเกตในเรื่องสื่อที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมว่า สื่อถือ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก สื่อที่ใช้ได้ผลและเป็นที่น่าสนใจของผู้เข้ารับการอบรมมากที่สุดคือ ตัวอย่างของจริงที่ผู้เข้า

รับการอบรมได้สัมผัสอย่างใกล้ชิด และ สมถวิล รัตนมาลัย (2531 : 181) ก็ได้เสนอแนะในเรื่องการใช้สื่อประกอบการฝึกอบรมว่า จะต้องทำให้ชัด เจนและคำผิงถึงความเหมาะสมในการใช้สื่อกับสถานที่ฝึกอบรม ในส่วนเกี่ยวกับการ เข้าร่วมกิจกรรมของครูผู้เข้ารับการอบรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิวัตร นาคะเวช (2527 : 145) ที่พบว่า กิจกรรมที่เหมาะสมกับงานนิเทศด้านที่ให้ครูมีความก้าวหน้า และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในด้านวิชาการต้อง เป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าประชุมได้ลงมือปฏิบัติได้แก้ปัญหาาร่วมกัน ผลสรุปของกิจกรรมจะได้คำตอบของปัญหาหรือผลงานออกมา ในการทำงาน เมื่อทุกคนมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์จากการทำงาน มีผลงานออกมาให้เห็น มีโอกาสแสดงความสามารถ และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้เข้ารับการอบรมย่อมพึงพอใจในการประชุม

ปัญหาที่พบจากการประชุมครั้งนี้ ได้แก่ เวลาที่ใช้ในการประชุมไม่เพียงพอสำหรับการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติ สันเกิดได้จากการแสดงออกทางสีหน้าว่ายังไม่เข้าใจ เกี่ยวกับกิจกรรมที่ปฏิบัติ อย่างเพียงพอ และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนบางคนอย่างไม่เป็นทางการพบว่า ยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีดำเนินการของโครงการ ไม่เพียงพอที่จะนำไปดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนของตน

1.1.2 การประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าประชุมเพื่อรับนโยบายโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู

ผลการประเมินพบว่า โดยส่วนรวมผู้เข้าประชุมมีความคิดเห็นในระดับน่าพอใจตามเกณฑ์ การประเมินที่ได้กำหนดไว้ ไม่ปรากฏรายการประเมินที่ผู้เข้าประชุมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด รายการประเมินผู้เข้าประชุมมีความคิดเห็นในระดับที่น่าพอใจส่วนใหญ่ เป็นรายการเกี่ยวกับเอกสารประกอบการพัฒนาวิทย์และจริยธรรม ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีวิทย์และจริยธรรมของครูสามารถพัฒนาให้ดีขึ้น ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมข้าราชการครูมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการกิจกรรมในชุดปฏิบัติการสามารถพัฒนาให้ครูมีวิทย์และจริยธรรมได้ นอกจากนี้ผู้เข้าประชุมมีความคิดเห็นในระดับที่น่าพอใจ เกี่ยวกับการประชุมชี้แจงนโยบายและเนื้อหาสาระของวิทยากร การชี้แจงกระบวนการพัฒนาวิทย์และจริยธรรม เป็นขั้นตอน และนำไปสู่การปฏิบัติ บรรยายภาคการประชุม เป็นที่น่าพอใจ การให้โอกาสในการซักถามข้อสงสัย การอำนวยความสะดวกในการประชุม การกระตุ้นและเร้าความสนใจของวิทยากร และการดำเนินกิจกรรม เป็นไปอย่างราบรื่น รายการประเมินที่ผู้เข้าประชุมมีความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ ความเหมาะสมของสถานที่ประชุม ทั้งนี้ อาจ เป็น เพราะสถานที่ประชุม เป็นห้องปรับอากาศที่มีขนาดพอเหมาะกับจำนวนผู้เข้าประชุม

รายการประเมินที่ผู้เข้าประชุมมีความคิดเห็นค่ากว่าเกณฑ์ ได้แก่ รายการประเมินเกี่ยวกับ การมีความรู้ หรือ เคยศึกษา เกี่ยวกับ เรื่องวินัย และจริยธรรมครุมา ก่อน ความเข้าใจวัตถุประสงค์ ของโครงการพัฒนาวินัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู ความเหมาะสมของระยะเวลาในการ ประชุมและทำกิจกรรม ความสามารถในการนำสิ่งที่ได้จากการประชุมครั้งนี้ไปปฏิบัติในโรงเรียน รายการประเมินที่ผู้เข้าประชุมมีความคิดเห็นค่าสุดได้แก่ ความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ในการ ประชุมและการทำกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องมาจากการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาวินัยและจริยธรรมโดยใช้ ชุดปฏิบัติการ ซึ่งเป็นโครงการระยะนำร่องในจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งสิ้น 14 ขั้นตอน และใช้เอกสารประกอบการพัฒนารวม 8 ฉบับ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมี ความเข้าใจชัดเจนทุกขั้นตอน เพื่อนำไปดำเนินการในโรงเรียน ระยะเวลาเพียง 1 วัน จึง เป็น ระยะเวลาที่ไม่เพียงพอสำหรับการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติ

1.2 การวางแผนปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาวินัยและจริยธรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียนในการวางแผนการปฏิบัติ กิจกรรมการพัฒนาวินัยและจริยธรรมข้าราชการครู ทำให้ได้ทราบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ เตรียมการ เพื่อดำเนินการกิจกรรมในโรงเรียน เกือบทุกท่านได้ศึกษาเอกสารล่วงหน้า ในจำนวนนี้ บางท่านจัดเตรียมเอกสารที่จำเป็นในการปฏิบัติกิจกรรม มีการประชุมครู เตรียมวางแผนปฏิบัติ เป็นต้น ปรากฏว่ามีผู้บริหารโรงเรียนเพียง 1 ท่าน ที่ไม่ได้เตรียมการใด ๆ ทั้งนี้เนื่องจากได้รับ คำสั่งให้เข้าประชุมใน เวลากระชั้นชิด

เกี่ยวกับ เอกสารการพัฒนาวินัยและจริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนเพียงส่วนน้อย เท่านั้นที่เข้าใจดีและสามารถดำเนินการได้ นอกนั้นพอเข้าใจแต่ยังต้องการคำอธิบายและคำแนะนำ เพิ่มเติม ผู้บริหารโรงเรียนบางคนยังไม่ค่อยเข้าใจวิธีการดำเนินการ เกี่ยวกับปัญหาในการนำโครงการ นี้บรรจุในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจำนวนประมาณ 1 ใน 2 เห็นว่าไม่มีปัญหา นอกนั้น เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับ เวลาที่ใช้ปฏิบัติกิจกรรม มีเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมน้อย บางคนเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระแก่ครู ทางโรงเรียนไม่ได้เตรียมเวลาในการปฏิบัติไว้ เพราะอยู่นอกแผนปฏิบัติการ ของโรงเรียน และต้องเป็นภาระในการใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมนอกเวลาเรียน เป็นต้น

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น จากการปฏิบัติตามแผนการพัฒनावิทยและ
จริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนจำนวนน้อย เห็นว่าไม่มีปัญหา นอกนั้นคาดว่าอาจเกิดปัญหาต่าง ๆ
เช่น อาจปฏิบัติไม่ได้ตามเวลาที่กำหนดในโครงการ ครูอาจมีพฤติกรรมการสอนแบบใหม่น้อย
เพราะว่าใกล้เวลาสอบ อาจต้องใช้เวลาในวันหยุดเพื่อปฏิบัติกิจกรรม ครูอาจบันทึกพฤติกรรมไม่
ตรงกับความเป็นจริง และพฤติกรรมของครูกับการตอบแบบสอบถามอาจไม่ตรงกัน

เกี่ยวกับความต้องการความช่วยเหลือหรือคำแนะนำ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ยัง
ต้องการคำแนะนำเพิ่มเติม ต้องการให้เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากร
โดยตรง และต้องการให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรเป็นระยะ ๆ

สำหรับปัญหาอื่น ๆ มีจำนวนผู้ตอบน้อยมาก มีปัญหาได้แก่ เวลาสำหรับเริ่มโครงการ
เริ่มช้าไป เก่งว่าโครงการนี้จะไม่ได้ผลในการปฏิบัติ เก่งว่าครูอาจไม่เข้าใจวิธีการปฏิบัติกิจกรรม
และการปฏิบัติอาจไม่ได้ผล เพราะครูต้องทำหน้าที่สอน และครูมีงานพิเศษอื่น ๆ มากอยู่แล้ว

1.3 การดำเนินการพัฒनावิทยและจริยธรรมข้าราชการครู

ผลการประเมินการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒनावิทยและ
จริยธรรมข้าราชการครู ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมการดำเนินการ เป็นไปตามเกณฑ์การประเมิน
ที่กำหนดไว้ คือมีพฤติกรรมการดำเนินการในระดับที่น่าพอใจร้อยละ 90.91 พฤติกรรมการดำเนินการ
ของผู้บริหารโรงเรียนที่ดีกว่าระดับที่น่าพอใจได้แก่ การแบ่งกลุ่มสมาชิกตามความเหมาะสมของ
กิจกรรม และการเสริมแรง เมื่อครูมีพฤติกรรมการมีวินัย

เกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มสมาชิก จากการสังเกตพบว่า การแบ่งกลุ่มสมาชิก เพื่อ
ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มย่อยแต่ละครั้งมักแบ่งตามความสะดวก เช่น แบ่งตามลำดับที่นั่งประชุม แบ่งกลุ่ม
ตามชั้นเรียนที่สอน และมักใช้กลุ่มเดิมที่แบ่งไว้ครั้งแรก เกือบทุกครั้ง

เกี่ยวกับการให้การเสริมแรง เมื่อครูมีพฤติกรรมการมีวินัย จากการสังเกต
พบว่า ผู้ดำเนินการพัฒनावิทยและจริยธรรมในโรงเรียนมีพฤติกรรมการเสริมแรงในระดับปานกลาง
2 ใน 3 ของโรงเรียนที่ทำการสังเกต การเสริมแรงส่วนใหญ่จะเป็นการชมเชยด้วยวาจา คือการ
กล่าวขอบคุณ เมื่อครูมีพฤติกรรมการมีวินัยตามเกณฑ์ ส่วนอีก 1 โรงเรียนมีพฤติกรรมการเสริมแรง
อยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนเพียงโรงเรียนเดียวในจำนวน
โรงเรียนที่ทำการสังเกตที่ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการพัฒनावิทยและจริยธรรมด้วยตนเอง

ข้อสังเกตที่ได้จากการสังเกตการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาวิสัยและจรรยาบรรณข้าราชการครูพบว่า โรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการเอง จะมีพฤติกรรมการดำเนินการโดยส่วนรวมสูงกว่าโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายให้ผู้อื่นดำเนินการแทน ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูที่กำหนดหน้าที่ให้ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้แสดงบทบาทโดยตรงในการดำเนินการพัฒนาวิสัยและจรรยาบรรณในโรงเรียน โดยมีเงื่อนไขว่า หากจำเป็นอาจหาผู้ช่วยมาดำเนินการแทน ผู้บริหารต้องไม่ละทิ้งบทบาทในการนำกิจกรรมเสียเลย บทบาทในการกระตุ้น ติดตาม เสริมแรงและให้กำลังใจยังเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2529 ก : 17) แต่ตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการสังเกต โรงเรียนที่ผู้บริหารไม่ได้ดำเนินการเองผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมทุกอย่าง โดยมีผู้บริหารติดตามดูแลแต่ไม่ได้แสดงบทบาทอื่น ๆ เลย ซึ่ง ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2532 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ให้ข้อคิดในเรื่องการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนว่า ในสภาพของสังคมและวงการศึกษาของไทย ผู้บริหารค่อนข้างจะเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลมากต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารจะนำทางได้ดีที่สุด โดยการทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีของคนที่ชอบใช้ความคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบโรงเรียนซึ่งผู้อำนวยความสะดวกและครูใหญ่เป็นผู้นำทางการคิดและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ถ้าผู้บริหารโรงเรียนให้ความสนใจอย่างจริงจังต่อการพัฒนาคุณภาพการคิดจะเป็นสื่อให้ครูตระหนักถึงคุณค่าของเรื่องนี้

2. ด้านการปฏิบัติกิจกรรมของครู

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของครูโดยใช้ชุดปฏิบัติการพัฒนาวิสัยและจรรยาบรรณข้าราชการครู เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ พฤติกรรมที่อยู่ในระดับน่าพอใจคิดเป็นร้อยละ 90.91 พฤติกรรมที่ครูปฏิบัติในระดับสูงสุด ได้แก่ การทำแบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีวินัย การเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอน และการบันทึกพฤติกรรมการมีวินัย โดยสม่ำเสมอ ทั้งสามพฤติกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ซึ่งเป็นพฤติกรรมในระดับดีมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อมูลจากการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียน มีดังนี้

การทำแบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีวินัย ทำการประเมิน 2 ครั้ง คือ ก่อนการปฏิบัติกิจกรรมและหลังการปฏิบัติกิจกรรม 2 ใน 3 โรงเรียน ส่งคะแนนประเมินของครูครบทั้งสองครั้งและทันตามกำหนดนัดหมาย มีเพียงโรงเรียนเดียวที่ส่งคะแนนประเมินหลังปฏิบัติกิจกรรมเกินเวลานัดหมายเล็กน้อย เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก

การ เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมทุกชั้นตอน ข้อมูลจากการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียน
ประมาณโรงเรียนละ 6-8 ครั้ง ปรากฏว่าครู เข้าร่วมกิจกรรมครบทุกครั้ง เกือบทุกโรงเรียน ผู้ที่ไม่
เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมในบางครั้งนั้นมีหลักฐานยืนยันว่าผู้ไม่ เข้าร่วมไม่มาปฏิบัติงานในวันนั้นมีเพียง 1
โรงเรียนที่ครูไม่ เข้าร่วมกิจกรรม เป็นครั้งคราว น้อยครั้งที่มีผู้ เข้าปฏิบัติกิจกรรมล่าช้า เมื่อพิจารณา
โดยส่วนรวมค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมอยู่ในระดับดีมาก

การบันทึกพฤติกรรมการณ์วิวนัยโดยสม่ำเสมอ จากการตรวจสอบข้อมูลจากแบบบันทึก
พฤติกรรมของครู เป็นรายสัปดาห์ พบว่าแบบบันทึกพฤติกรรมที่ผู้ประสานงานในโรงเรียน เก็บรวบรวม
ไว้ เมื่อปฏิบัติกิจกรรมครบสัปดาห์ มีผู้บันทึกพฤติกรรมครบตามจำนวนครูในโรงเรียน มีเพียง 1
โรงเรียนที่จำนวนแบบบันทึกไม่ครบตามจำนวนครู เป็นบางครั้ง แต่โดยส่วนรวมค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม
อยู่ในระดับดีมาก

พฤติกรรมการณ์ปฏิบัติของครูที่ปฏิบัติในระดับต่ำสุด ได้แก่ การซักถามข้อสงสัย การที่ครู
ปฏิบัติกิจกรรมด้านนี้ในระดับต่ำอาจ เป็น เพราะครู เข้าใจขั้นตอนและกระบวนการในการปฏิบัติ เป็น
อย่างดี จึงไม่มีข้อสงสัยหรืออาจ เป็น เพราะครูไม่ เข้าใจขั้นตอนและกระบวนการในการปฏิบัติกิจกรรม
จึงมีพฤติกรรมด้านนี้ต่ำกว่า เกณฑ์

3. การประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของครู

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการ
ของโครงการพัฒนาวิวนัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู โดยส่วนรวมครูมีความคิด เห็นและความ
พึงพอใจในระดับปานกลาง รายการประเมินที่อยู่ในระดับมากขึ้นไปมีจำนวน 15 ข้อ จากรายการ
ประเมิน 42 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 35.70 ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า ครูมีความคิด เห็นและ
ความพึงพอใจต่อกระบวนการของโครงการนี้ในระดับต่ำกว่า เกณฑ์ ผลการประเมินนี้ขัดแย้งกับผล
การประเมินของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ซึ่งได้ทำการประเมินผลการดำเนินการ เมื่อ
สิ้นสุดการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการนำร่องใน 6 จังหวัด สรุปได้ว่าการ เสริมสร้างวิวนัยตามแนวทาง
นี้ได้ผล เป็นที่น่าพอใจ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2530 : 43)

เมื่อพิจารณาผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูที่มีต่อกระบวนการ
ของโครงการพัฒนาวิวนัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูในด้านต่าง ๆ มีข้อที่น่าสังเกตดังนี้

3.1 เกี่ยวกับโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู

ผลการวิเคราะห์ความคิด เห็นและความพึงพอใจของครูคือโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู โดยส่วนรวมครูมีความคิด เห็นและความพึงพอใจในระดับมากและปานกลาง รายการประเมินที่ครูมีความคิด เห็นและความพึงพอใจในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ โครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูจะส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โครงการฯ จะมีประโยชน์ต่อข้าราชการครู โครงการจะสามารถป้องกันมิให้ข้าราชการครูทำผิดวินัย และเห็นด้วยกับ เรื่องที่กำหนดให้ทำการพัฒนา รายการอื่น ๆ ครูมีความคิด เห็นและความพึงพอใจในระดับปานกลาง สรุปได้ว่าความคิด เห็นและความพึงพอใจของครูต่อโครงการฯ อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อครูมีความคิด เห็นและความพึงพอใจสูงสุด เกี่ยวกับโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูจะส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ซึ่งตรงกับความคาดหวังของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูที่ เชื่อว่า การดำเนินการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมตามแนวของโครงการนี้จะ เสริมสร้างให้ครูมีวินัยในตนเองได้และจะช่วยให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามที่ต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2529 ก : 11)

รายการประเมินที่ครูมีความคิด เห็นและความพึงพอใจต่ำสุดได้แก่ ความคิด เห็น เกี่ยวกับโครงการนี้ทำให้ครูรู้สึกว่าเป็นการ เพิ่มภาระแก่ครู แสดงว่าครูไม่รู้สึกว่โครงการนี้เป็น การเพิ่มภาระแก่ครู ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ เกี่ยวกับ เวลาที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ จะเห็นว่าใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งประมาณ 25-40 นาที จำนวนครั้งที่ปฏิบัติไม่เกิน 10 ครั้ง และกิจกรรมการบันทึกพฤติกรรมของครู เป็นการบันทึกย่อ ๆ ไม่มีรายละเอียดมากนัก จึงไม่น่าจะ เป็นการ เพิ่มภาระแก่ครู

3.2 เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครู

ผลการวิเคราะห์ความคิด เห็นและความพึงพอใจของครูคือกระบวนการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม โดยส่วนรวมครูมีความคิด เห็นและความพึงพอใจคือกระบวนการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครู ในระดับปานกลาง ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ ครูมีความคิดเห็นและความพึงพอใจในระดับมากคือ เห็นด้วยกับกิจกรรมที่ตกลงร่วมกันที่จะยอมรับและปฏิบัติในโรงเรียน และการบันทึกพฤติกรรมช่วยพัฒนาความมีวินัยในตนเองแก่ครู การพัฒนาวินัยและจริยธรรมข้าราชการครู เรื่องการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการเรียนการสอนประกอบด้วยกิจกรรม 14 ขั้นตอน และใช้เอกสารประกอบกิจกรรม 8 ฉบับ ถ้าผู้ดำเนินการขาดความแม่นยำในการปฏิบัติของขั้นตอนต่าง ๆ ไม่ใช่แรงจูงใจประสงค์และรายละเอียดของกิจกรรมให้ครูเข้าใจ เป็นการยากที่ครูจะเข้าใจได้

3.3 เกี่ยวกับ เอกสารประกอบการพัฒนาวินัยและจริยธรรม

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูต่อ เอกสารประกอบการพัฒนาวินัยและจริยธรรม โดยส่วนรวมครูมีความคิดเห็นและความพึงพอใจในระดับมาก แต่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รายการประเมินที่ครูมีความคิดเห็นและความพึงพอใจสูงสุดคือ ภาพประกอบในเอกสารประกอบกิจกรรมการพัฒนาวินัยและจริยธรรมสื่อความหมายได้ตรงตาม เนื้อเรื่อง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาภาพประกอบในชุดปฏิบัติการการพัฒนาวินัยและจริยธรรมข้าราชการครู เรื่องการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน ประกอบด้วยเอกสารประกอบกิจกรรม รวม 8 ฉบับ ในจำนวนนี้เป็นเอกสารที่มีภาพประกอบ คือ เอกสารหมายเลข 1 และเอกสารหมายเลข 8 ภาพประกอบที่ใช้ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฏจักรการศึกษา การนำวัฏจักรมาใช้ในการเรียนการสอน ภาพแต่ละภาพมีความชัดเจน สื่อความหมายได้ตรงตาม เนื้อหาที่นำมาให้ศึกษา รายการประเมินที่ครูมีความคิดเห็นและความพึงพอใจต่ำสุด คือความเหมาะสมของแบบวิเคราะห์พฤติกรรม จากการศึกษาแบบวิเคราะห์พฤติกรรมพบว่า แบบวิเคราะห์พฤติกรรมใช้สำหรับกรณีที่มีครูที่มีพฤติกรรมการมีวินัยต่ำกว่า เกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด โดยผู้บันทึกต้องวิเคราะห์พฤติกรรมตามแบบ เริ่มจากพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หาเงื่อนไขหรือสภาพก่อน เกิดพฤติกรรม อันเป็นสาเหตุให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา แล้วโยงไปหาผลกระทบคือสิ่งที่เกิดขึ้นหลังพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จากการสังเกตพบว่าผู้ดำเนินการมีพฤติกรรมการปฏิบัติขั้นนี้ในระดับต่ำ ครูอาจไม่เข้าใจแบบและวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรม รวมทั้งการชี้แจงของผู้ดำเนินการขาดความชัดเจน เป็นส่วนใหญ่

3.4 เกี่ยวกับผู้ดำเนินการในโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูต่อผู้ดำเนินการในโรงเรียน โดยส่วนรวมมีความคิดเห็นและความพึงพอใจในระดับปานกลาง ไม่มีรายการประเมินใดมีความคิดเห็นและความพึงพอใจในระดับมากขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนตามกระบวนการของโครงการพัฒนาวินัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู ยังไม่ เป็น

ไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการประเมินมีความขัดแย้งกับผลการประเมินการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนานิยและจริยธรรม ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากผลการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียน เป็นผลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการดำเนินงานกิจกรรมของผู้บริหารโรงเรียน 3 คน จากจำนวนผู้บริหารโรงเรียนในโครงการ 15 คน ผลการประเมินจึงเป็นผลที่ได้จากการประเมินผู้บริหารโรงเรียนเพียง 3 คน หรือเป็นเพียง 1 ใน 5 ของผู้บริหารโรงเรียนตามโครงการระยะนำร่องเท่านั้น หรืออาจเป็นเพราะการดำเนินงานกิจกรรมที่มีบุคคลภายนอกเข้าไปสังเกตย่อมมีผลทำให้ผู้ปฏิบัติมีการเตรียมตัวและเตรียมการเพื่อดำเนินการมากกว่าโรงเรียนที่ดำเนินการโดยไม่มีบุคคลภายนอกเข้าไปสังเกต จึงมีผลทำให้การดำเนินการในโรงเรียน 3 โรงเรียนที่ทำการสังเกต มีพฤติกรรมการดำเนินการดีกว่าโรงเรียนอื่น ๆ

รายการประเมินที่ครูมีความคิดเห็นและมีความพึงพอใจค่าสุด ได้แก่ การร่วมวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการณ์วินัยของครูที่ต่ำกว่าเกณฑ์ จากการศึกษากิจกรรมในชั้นวิเคราะห์พฤติกรรมพบว่า กิจกรรมในชั้นตอนนี้ปฏิบัติเฉพาะในกรณีที่มีครูที่มีพฤติกรรมการณ์วินัยต่ำกว่าเกณฑ์ และไม่สามารถปรับพฤติกรรมการณ์วินัยของตนเองให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ดำเนินการ จึงจำเป็นต้องร่วมวิเคราะห์พฤติกรรมนั้น ๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ครูมีวินัยตามเกณฑ์ การที่ผู้ดำเนินการในโรงเรียนมีพฤติกรรมในด้านนี้ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ อาจเนื่องมาจากไม่มีครูที่มีพฤติกรรมการณ์วินัยต่ำกว่าเกณฑ์ หรือมีบ้างแต่สามารถปรับพฤติกรรมให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดได้จากการสังเกตการดำเนินงานกิจกรรมของผู้บริหารโรงเรียนและการปฏิบัติกิจกรรมของครูในโรงเรียน 3 โรงเรียน ซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรในการสังเกต พบว่า มีครูจำนวนน้อยที่มีพฤติกรรมการณ์วินัยต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แต่สามารถปรับพฤติกรรมให้เป็นไปตามเกณฑ์ได้ ผู้ดำเนินการจึงเพียงแต่ให้ครูศึกษาแบบวิเคราะห์พฤติกรรมด้วยตนเอง บางโรงเรียนมีการอธิบายวิธีวิเคราะห์พฤติกรรม แต่ไม่มีการร่วมวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการณ์วินัยของครูที่ต่ำกว่าเกณฑ์

4. การประเมินเครื่องมือการประเมินผลของโครงการพัฒนานิยและจริยธรรม สำหรับข้าราชการครู

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้สร้างเครื่องมือประเมิน เพื่อใช้ในการประเมินผลการดำเนินการตามโครงการพัฒนานิยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู ซึ่งเป็นการนำร่องใน 6 จังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์ในการนำร่องโครงการดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลง เจตคติและพฤติกรรมการมีวินัยของครู
- 2) เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในการใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวินัยและ

จริยธรรมข้าราชการครู

เครื่องมือประเมินที่สร้างขึ้น เพื่อใช้ประเมินผลการนำร่องโครงการ มีดังนี้

1. แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และความมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมการมีวินัย ประกอบด้วยแบบประเมิน จำนวน 12 ข้อ แต่ละข้อมีค่าคะแนนสูงต่ำระหว่าง 1 ถึง 4 คะแนน ผู้เลือกตอบจะได้คะแนนตามค่าของคำตอบที่กำหนดไว้ แบบประเมินนี้ใช้วัด 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการปฏิบัติกิจกรรมตาม โครงการพัฒนาวินัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู
2. แบบสรุปบันทึกพฤติกรรมการมีวินัยของครู เป็นแบบรายงานสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนในโครงการ ใช้รายงานผลสรุปพฤติกรรมการมีวินัยของครูแต่ละสัปดาห์ เพื่อสอบวัด พฤติกรรมการมีวินัยโดยเฉลี่ยของครูว่ามีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเพิ่มขึ้น คงที่ หรือ ลดลง
3. แบบสอบถามความคิดเห็น ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการนำร่องโครงการ ประกอบด้วยรายการประเมินความคิดเห็นด้านต่าง ๆ รวม 14 ข้อ คือ

- 3.1 วัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างวินัยและจริยธรรมข้าราชการครู จำนวน 6 ข้อ
- 3.2 กระบวนการเสริมสร้างวินัยและจริยธรรมข้าราชการครู จำนวน 4 ข้อ
- 3.3 ผลที่เกิดจากโครงการฯ จำนวน 3 ข้อ

อีกส่วนหนึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ นำร่องรวม 3 ข้อ

หลังจากการดำเนินการตามโครงการระยะนำร่องสิ้นสุดลง สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการครูได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อสรุปผลการดำเนินการนำร่องโครงการพัฒนาวินัยและจริยธรรม สำหรับข้าราชการครูที่โรงแรมบางแสน บีช รีสอร์ท ระหว่างวันที่ 10 - 14 สิงหาคม 2530 ผลการประชุมสัมมนาสรุปได้ดังนี้

1. ด้านเจตคติหรือความชื่นชมยินดีต่อพฤติกรรมการณ์มีวินัยและความมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมการณ์มีวินัย ภายหลังจากการดำเนินการนำร่องปรากฏว่าความรู้สึกหรือเจตคติด้านความชื่นชมของการปฏิบัติตามระเบียบวินัยเปลี่ยนแปลงจากระดับน้อยเป็นระดับมากที่สุด ส่วนความชื่นชมของพฤติกรรมการณ์มีวินัยเรื่องอื่น ๆ ไม่เปลี่ยนแปลง

ส่วนเจตคติด้านความมุ่งมั่นไม่เปลี่ยนแปลงคืออยู่ในระดับมากที่สุด เกือบทุกพฤติกรรมยกเว้นพฤติกรรมการณ์ตรงต่อเวลาความมุ่งมั่นอยู่ในระดับมาก

2. ด้านพฤติกรรม ภายหลังจากดำเนินการนำร่องแล้ว คำร้อยละของพฤติกรรมการณ์มีวินัยสูงขึ้นอย่างชัดเจนในทุกเรื่อง แม้ว่าบางสัปดาห์จะลดลงบ้าง เนื่องจากช่วงที่ดำเนินการนำร่องเป็นช่วงปลายปีและมีการสอบปลายปีทำให้การทำกิจกรรมไม่เต็มที่ แต่เมื่อถึงช่วงสุดท้ายของการดำเนินการนำร่องพฤติกรรมการณ์ก็เปลี่ยนแปลงสูงขึ้นทุกพฤติกรรม

3. ด้านความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินการนำร่อง ข้าราชการครูในกลุ่มดำเนินการนำร่อง เห็นด้วยในระดับมากกับการดำเนินการพัฒนาวินัยและจริยธรรมตามแนวที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูกำหนด เห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เห็นด้วยอย่างมากว่าควรมุ่งเสริมสร้างวินัยในตนเองและบ่มกันครูมิให้กระทำผิดวินัยมากกว่าการปราบปรามลงโทษ การดำเนินการนี้มีได้ เป็นภาระแก่ผู้บริหารและครู ดังนั้นควรดำเนินการพัฒนาวินัยในลักษณะเช่นนี้กับข้าราชการครูโดยกว้างขวางต่อไป

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการดำเนินการนำร่องซึ่งเป็นการศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมการณ์มีวินัยของครูและเพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในการใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวินัยและจริยธรรมข้าราชการครู สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู จึงได้สร้างเครื่องมือสำหรับการประเมินผลคือ แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับความชื่นชมและความมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมการณ์มีวินัย แบบสรุบบันทึกพฤติกรรมการณ์มีวินัย แบบสอบถามความคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนำร่อง

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการดำเนินการนำร่องโครงการกับเครื่องมือประเมินที่สร้างขึ้น พบว่า เครื่องมือประเมินมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

5. การประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางใหม่ ๆ ของครู

ผลการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางใหม่ ๆ ของครูระหว่างปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครู ทำการประเมิน เป็น 3 ด้าน คือ การประเมินจากการบินทักพฤติกรรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู การประเมินจากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน และการประเมินจากการสัมภาษณ์นักเรียน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ผลการประเมินมีดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการบินทักพฤติกรรมของครูและจากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู โดยส่วนรวมกิจกรรมที่ครูใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวใหม่ โดยมีค่าร้อยละของกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวใหม่ตามลำดับคือ 83.28 และ 61.97 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวใหม่จากการบินทัก เป็นไปตามเกณฑ์ แต่กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวใหม่ จากการสังเกตยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และเมื่อพิจารณาผลจากการสัมภาษณ์นักเรียน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู จากการสัมภาษณ์นักเรียนจำนวน 90 คน จากห้องเรียนที่สอนโดยครูที่เป็นตัวอย่างประชากรที่ใช้สังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูส่วนใหญ่ใช้บ่อยครั้งเรียงตามลำดับ ได้แก่ การถาม-ตอบ การติดตามควบคุมบนกระดานดำและการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่ง 2 ใน 3 ของกิจกรรมที่ครูใช้บ่อยครั้ง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวเดิม สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระหว่างปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครูอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดในระดับที่น่าพอใจ

เมื่อพิจารณารายการกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูใช้มากที่สุด เป็นรายการกิจกรรม จากการประเมินตาม เครื่องมือประเมิน มีข้อที่น่าสังเกตดังนี้

5.1 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูใช้มากที่สุดจากแบบบันทึกพฤติกรรม ได้แก่การปฏิบัติจริง โดยส่วนรวมพบว่าครูใช้กิจกรรมนี้คิดเป็นร้อยละ 17.38 ของกิจกรรมที่ครูใช้รองลงมาได้แก่ การทำงานเป็นกลุ่ม (ร้อยละ 13.37) และการสาธิต (ร้อยละ 12.67) สอดคล้องกับผลการวิจัยของทองสุข รวยสูงเนิน, (2527 : 93-95) ที่พบว่า วิธีสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ วิธีบอกอธิบายหรือบรรยาย วิธีสนทนาซักถามหรืออภิปรายแสดงความคิดเห็น วิธีให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง วิธีให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง วิธีสอนที่ครูปฏิบัติรองลงมา คือวิธีเล่าเรื่องนิทานหรือประสบการณ์ และวิธีสาธิตทดลอง หรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง นอกจากนี้ยังพบว่า

พฤติกรรมด้านเทคนิคการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริงที่ครูปฏิบัติมากที่สุด คือ ครูชี้แจงขั้นตอนการปฏิบัติให้นักเรียนก่อนลงมือปฏิบัติจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติจริงทุกคน สำหรับเทคนิคด้านการสาธิตทดลองหรือการทำให้ดูเป็นตัวอย่างที่ครูปฏิบัติมากที่สุด คือ ครูเป็นผู้สาธิตหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาเป็นรายโรงเรียน พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูใช้มากที่สุดในโรงเรียนต่าง ๆ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ ได้แก่ การสาธิต การทำงานเป็นกลุ่ม การฝึกปฏิบัติ โรงเรียนขนาดกลาง ได้แก่ การใช้สื่อประกอบการสอน การทำงานเป็นกลุ่ม การบรรยายหรืออธิบายโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ การปฏิบัติจริง การอภิปราย การสาธิต

5.2 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูใช้มากที่สุดจากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน ได้แก่ การทำแบบฝึกหัด จากการสังเกตพบว่าโดยส่วนรวมครูให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดคิดเป็นร้อยละ 16.90 ของกิจกรรมที่ครูใช้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 36-42) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่า การสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิธีสอนที่ครูใช้มากที่สุดในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ได้แก่ การทำแบบฝึกหัด จากการสังเกตพบว่า ครูส่วนใหญ่ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดมากบ้างน้อยบ้างเกือบทุกกลุ่มประสบการณ์ที่สอน แม้ว่าบางครั้งไม่พบว่าครูสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบอื่นเลยในช่วงที่ทำการสังเกต

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูใช้มาก รองลงมาได้แก่ การใช้สื่อประกอบการสอน พบว่าครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อหรืออุปกรณ์การสอนคิดเป็นร้อยละ 13.38 ของกิจกรรมที่ครูใช้ จากการสังเกตพบว่าสื่อหรืออุปกรณ์ที่ครูใช้มาก และส่วนใหญ่ครูเป็นผู้ใช้สื่อด้วยตนเอง ได้แก่ บัตรภาพ บัตรคำศัพท์ แผนภูมิ ของจริง ของจำลอง เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยตามโครงการวิจัยศึกษาด้านการผลิตและการใช้ครู (คพศ.6) โครงการที่ 1 ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งทำการวิจัยร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้สรุปผลจากการสังเกตสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา พบว่า ใช้เทคนิคการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ การใช้อุปกรณ์การสอนในลักษณะรูปภาพ หรือแผนภูมิ ของจริง และบัตรคำ... (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ และอื่น ๆ 2530 : 241) แต่จากรายงานการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประชาชน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 48) พบว่า ในด้าน

การใช้อุปกรณ์การสอน ครูใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนน้อย แม้มีอุปกรณ์อยู่แล้วครูก็ไม่ค่อยใช้

มีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงหรือการฝึกปฏิบัติ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ครูใช้มากที่สุด จากการบันทึกพฤติกรรมของครู จากการสังเกตพบว่าครูปฏิบัติกิจกรรมนี้คิด เป็นร้อยละ 8.10 ของกิจกรรมที่ครูใช้ การปฏิบัติเป็นแบบครูทำให้นักเรียนดูแล้วให้นักเรียนปฏิบัติตาม บางครั้งมีการปฏิบัติระหว่างกลุ่มเพื่อน การทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจากการบันทึกพฤติกรรมของครูพบว่าครูใช้เป็นอันดับที่สองรองจากการปฏิบัติจริง จากการสังเกตพบว่าครูปฏิบัติกิจกรรมนี้คิด เป็นร้อยละ 6.69 ของกิจกรรมที่ครูใช้ กิจกรรมอื่น ๆ พบว่าครูปฏิบัติไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูใช้

เมื่อพิจารณาเป็นรายโรงเรียน พบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูใช้มากที่สุดในโรงเรียนที่ทำการสังเกต เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ในโรงเรียนขนาดใหญ่ได้แก่ การทำแบบฝึกหัด การใช้สื่อประกอบการสอน การฝึกปฏิบัติในโรงเรียนขนาดกลาง ได้แก่ การทำแบบฝึกหัด การใช้เกมประกอบการสอน การใช้สื่อประกอบการสอน ในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ การรายงาน การทำแบบฝึกหัด และใช้สื่อประกอบการสอน

5.3 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูใช้มากที่สุดจากการสัมภาษณ์นักเรียน พบว่า โดยส่วนรวมนักเรียนมีการรับรู้ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูว่า กิจกรรมที่ครูจำนวนมากที่สุดใช้บ่อยครั้ง ได้แก่ การถาม-ตอบ ซึ่งพบว่าครู 16 คน ในจำนวน 18 คน ใช้กิจกรรมนี้บ่อยครั้ง จากการสังเกตในชั้นเรียนพบว่าครูใช้กิจกรรมถาม-ตอบมากเป็นอันดับที่ 3 โดยส่วนรวมครูใช้กิจกรรมนี้คิด เป็นร้อยละ 8.80 ของกิจกรรมที่ครูใช้ แต่จากการบันทึกพฤติกรรมของครูพบว่าครูใช้กิจกรรมถาม-ตอบเพียงร้อยละ 1.02 ซึ่งจัดได้ว่าครูใช้ในระดับน้อยมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์สรุปได้ว่าครูใช้กิจกรรมถาม-ตอบในระดับมาก และกิจกรรมถาม-ตอบที่ได้จากการสังเกต พบว่า ครูใช้คำถามให้นักเรียนตอบโดยถามเนื้อหาจากบทเรียน โดยมอบหมายให้นักเรียนไปอ่านบทเรียนมาก่อนล่วงหน้า หรือให้อ่านในช่วงที่สอน คำถามส่วนใหญ่ถามด้านความจำ คำถามระดับอื่น ๆ มีน้อยมาก

กิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนมีการรับรู้ว่ามีจำนวนครูรองลงมาที่ใช้บ่อยครั้ง ได้แก่ การจดตามครูบนกระดานดำ จากการสังเกตพบว่าหลังจากจบบทเรียนที่สอนทุกครั้ง ครูเกือบทุกคนจะสรุปเนื้อหาย่อ ๆ หรือให้นักเรียนช่วยกันสรุป แล้วให้นักเรียนลอกลงสมุด ซึ่งไม่จัดเข้าเป็นกิจกรรมประเภทนี้ เนื่องจากนักเรียนมีส่วนร่วมในการสอนแต่ยังพบว่าครูบางคนจดเนื้อหาทั้งหมดของบทเรียนบนกระดานดำแล้วให้นักเรียนลอก และมีบางคนบอกให้นักเรียนจดเนื้อหา

ตามที่ครูบอกให้จด แต่มีเพียงจำนวนน้อยที่ปฏิบัติ เช่นนี้ จากการบันทึกพฤติกรรมของครูไม่พบว่า มีกิจกรรมนี้ในการบันทึก และจากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน พบว่าครูใช้กิจกรรมจดตามครูในระดับต่ำคิด เป็นร้อยละ 0.51 สรุปได้ว่ากิจกรรมจดตามครูบน กระดานต่ำ เป็นกิจกรรมที่ครูใช้ในระดับต่ำ

กิจกรรมการเรียนการสอนอีกแบบหนึ่งที่นักเรียนมีการรับรู้ที่ครูใช้บ่อยครั้ง เช่นกัน ได้แก่ การทำงานเป็นกลุ่ม โดยส่วนรวมนักเรียนเห็นว่าครูจำนวน 11 คนจากครู 16 คน ใช้กิจกรรมนี้บ่อยครั้ง จากการบันทึกของครูพบว่า โดยส่วนรวมครูใช้กิจกรรมการทำงานเป็น กลุ่มคิด เป็นร้อยละ 13.37 ของกิจกรรมที่ครูใช้ และเป็นกิจกรรมที่ครูใช้มาก เป็นอันดับที่สอง แต่จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน พบว่าครูใช้กิจกรรมนี้คิด เป็น ร้อยละ 6.69 และลักษณะของการทำงานเป็นกลุ่มที่พบ เป็นการแบ่งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยแบ่งกันทำเป็นตอน ๆ ต่างคนต่างค้นคว้าแล้วนำมารวมกัน เพื่อเขียนรายงานส่งครูหรือออกไป รายงานหน้าชั้นเรียนเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามสรุปได้ว่าครูใช้กิจกรรมทำงานเป็นกลุ่ม ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของเน่งน้อย คล้ายทอง (2531 : 193) ซึ่งประเมินพฤติกรรมด้านการ จัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ที่ได้รับการอบรมตามโครงการ ปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา หลังจากได้รับการอบรมผ่านไปแล้ว เป็นเวลา 5 เดือน พบว่าการแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงานเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ครูใช้บ่อยครั้ง

เมื่อพิจารณาเป็นรายโรงเรียนพบว่า กิจกรรมที่ครูใช้บ่อยครั้งตามการรับรู้ของ นักเรียน ในโรงเรียนต่าง ๆ คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ ได้แก่ การถาม-ตอบ จดตามครูบนกระดาน ต่ำ โรงเรียนขนาดกลางได้แก่การถาม-ตอบ การทำงานเป็นกลุ่ม โรงเรียนขนาดเล็ก การถาม-ตอบ การทำงานเป็นกลุ่ม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูจากการบันทึกพฤติกรรมของครู จากการสังเกต การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน และจากการสัมภาษณ์นักเรียน พบว่ามีกิจกรรม ที่ครูไม่ใช้หรือใช้น้อย คือ

จากการบันทึกของครู กิจกรรมที่ครูใช้น้อยเรียงลำดับตามการใช้จากน้อยไปหามากได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ สถานการณ์จำลอง การเชิญวิทยากรมาบรรยายหรือสาธิตกรณีตัวอย่าง การ เรียนจากประสบการณ์จริง การเรียนจากธรรมชาติ การเรียนโดยวิธีแก้ปัญหาการเรียนตามความ

สามารถ กิจกรรมวันสำคัญ การเรียนจากข่าว การแสดงผลงาน พบว่ากิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ครูใช้ในการเรียนการสอน ค่ากว่าร้อยละ 0.50 ของกิจกรรมที่ครูใช้กิจกรรมที่ไม่พบว่าครูใช้ เช่น การโต้วาที การเชิญวิทยากรมาบรรยายหรือสาธิต การแสดงละครแบบเรียนสำเร็จรูป

จากการสังเกต กิจกรรมที่ครูใช้น้อยเรียงลำดับตามการใช้จากน้อยไปหามาก ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ การใช้นิทานประกอบการสอน การแสดงละคร การศึกษานอกสถานที่ พบว่าครูใช้กิจกรรมเหล่านี้ค่ากว่าร้อยละ 1.00 ของกิจกรรมที่ครูใช้ กิจกรรมที่ไม่พบว่าครูใช้ เช่นกรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลอง การโต้วาที การเชิญวิทยากรมาบรรยายหรือสาธิต การใช้บทเรียนสำเร็จรูป

จากการสัมภาษณ์นักเรียน กิจกรรมที่ครูใช้น้อยหรือไม่เคยใช้เรียงลำดับตามจำนวนครูที่ใช้จากมากไปหาน้อย ได้แก่การเชิญวิทยากรมาบรรยายหรือสาธิต การศึกษานอกสถานที่ และการแสดงละคร พบว่าจำนวนครูที่ใช้กิจกรรม เหล่านี้น้อยครั้งหรือไม่เคยใช้เกินครึ่งของครูที่ใช้กิจกรรม

สรุปได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูใช้น้อยหรือไม่ใช้เลย ได้แก่การศึกษานอกสถานที่ สถานการณ์จำลอง การแสดงละคร การโต้วาทีกรณีตัวอย่าง การเชิญวิทยากรมาบรรยายหรือสาธิต การใช้บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุมาลี พลศรี (2529 : 140) ซึ่งได้จากการให้ครูที่เข้ารับการอบรมตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา การฝึกอบรมนำร่องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนพบว่ากิจกรรมที่จัดน้อยที่สุด คือ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย-สาธิต และจากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ไม่พบกิจกรรมต่อไปนี้ คือ สถานการณ์จำลองการแสดงละคร การโต้วาที การเชิญวิทยากรมาบรรยาย-สาธิต และการค้นคว้าจากห้องสมุด เช่นเดียวกับปริญญช ศรีทัน (2531 : 208) ที่พบว่าพฤติกรรมการจัดเรียนการสอนของครูภายหลังการอบรม 4 เดือน พบว่ากิจกรรมที่ครูนำไปใช้น้อยที่สุดหรือไม่ใช้เลย คือ การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง โต้วาที และการเชิญวิทยากรมาบรรยาย-สาธิต

ข้อสรุปจากการประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม สำหรับข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาาระยะนำร่องในจังหวัดราชบุรี สรุปได้ว่า การดำเนินการตามกระบวนการของโครงการ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดในระดับที่น่าพอใจ แต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยของครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางใหม่ ๆ ของครูยังไม่ชัดเจน กล่าวคือโดยส่วนรวมข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมระยะนำร่องใช้กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางใหม่ ๆ แต่ยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดในระดับที่น่าพอใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู

1.1 การดำเนินโครงการควรเริ่มปฏิบัติในคอนตันปีการศึกษาหรืออย่างน้อยควรเป็นกลางปีการศึกษา ไม่ควรปฏิบัติในคอนปลายปี เนื่องจากเป็นเวลาที่ใกล้สอบ บางครั้งครูใช้เวลานอกเวลาเรียนในการสอนซ่อม เสริมให้แก่ักเรียน จึงมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเรื่องเวลา ต้องใช้เวลานอกเวลาเรียนและบางครั้งมีการรวมรัคการปฏิบัติขึ้นคอนบางชั้น

1.2 การประชุมชี้แจงนโยบายแก่ผู้บริหารโรงเรียน ควรใช้เวลาประชุมอย่างน้อย 2 วัน เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการและกระบวนการปฏิบัติ เน้นการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความเข้าใจตลอดจนความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะสามารถดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนได้อย่างแม่นยำ

1.3 สื่อสำหรับการประชุม และการปฏิบัติกิจกรรมมีน้อยเกินไป ควรจะมีสื่ออื่น ๆ ประกอบ เช่น ภาพเลื่อน แลบบนทิกภาพ ฯลฯ เพื่อเร้าความสนใจแก่ผู้เข้าประชุมและผู้ปฏิบัติกิจกรรม

1.4 การดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ควรให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง หากมีความจำเป็นต้องใช้ "ผู้ช่วย" มาดำเนินกิจกรรม ผู้บริหารโรงเรียนควรถ่ายทอดขั้นตอนการปฏิบัติจนแน่ใจว่า "ผู้ช่วย" จะสามารถดำเนินกิจกรรมแทนคนได้ และจะต้องดูแลให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดตลอดจนช่วยแก้ปัญหาอันอาจเกิดจากการปฏิบัติ

1.5 แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการสอนแบบใหม่ควรปรับปรุงให้มีความเหมาะสมตามสภาพปัจจุบัน เนื่องจากแต่ละครั้งที่ครูสอน มีครูจำนวนน้อยที่ใช้วิธีสอนหรือกิจกรรมการเรียนการสอนเพียงแบบเดียว การกำหนดให้ครูบันทึกพฤติกรรมกรรมการสอนเพียงแบบเดียวทำให้ครูสับสนในการบันทึก

1.6 หน่วยราชการระดับอำเภอและระดับจังหวัดควรนิเทศติดตามผลการปฏิบัติ
กิจกรรมการพัฒนาวินัยและจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความคงทนในการปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจการวิจัย

2.1 ก่อนทำการวิจัย ผู้วิจัยควรศึกษาสภาพการเกี่ยวกับวินัยและจริยธรรม
ของครูในด้านที่จะทำการพัฒนา ก่อนปฏิบัติโครงการ เพื่อเปรียบเทียบกับสภาพภายหลังการ
ปฏิบัติโครงการว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด

2.2 ควรได้มีการศึกษาติดตามประเมินพฤติกรรมการณ์มีวินัยของครูภายหลัง
สิ้นสุดโครงการเป็นระยะ ๆ ใช้เวลาประมาณ 1-2 เดือน เพื่อดูความคงทนของพฤติกรรมที่ครู
ปฏิบัติ